

Централізована бібліотечна система для дітей м. Львова
Відділ інновацій, маркетингу та перспективних технологій

Інформаційний калейдоскоп

Модель сучасної родини



Львів-2014

Інформаційний калейдоскоп *«Модель сучасної родини»* приурочений Міжнародному року сім'ї, проголошеному Організацією об'єднаних націй. Він містить інформацію з історії розвитку сім'ї, її основні функції та сучасний стан родин, а також прислів'я та приказки, афоризми та цитати, крилаті вислови відомих людей про сім'ю та родинне життя.

Бібліографічна частина містить описи періодичних видань і книг з фондів Центральної дитячої бібліотеки та інтернет-ресурсів.



Організація об'єднаних націй проголосила 2014 рік *«Міжнародним роком сім'ї»*. Цей рік ювілейний – 20-тий – саме стільки років минуло з моменту оголошення першого «Року сім'ї». У центрі обговорення в «Рік родини» – політика, що проводиться стосовно сімей з метою їх підтримки.

Серед основних проблемних питань на порядок денний винесені: боротьба з бідністю сімей, соціальна нерівність, можливість підтримки балансу між сім'єю та роботою, а також діяльність в напрямку забезпечення підтримки в період соціальної інтеграції та розвиток почуття солідарності щодо різних поколінь на рівні сім'ї і всього суспільства.

Окрім того, щороку, 15 травня відзначається *Міжнародний день сім'ї*, проголошений Генеральною Асамблеєю ООН у 1993 році. Встановлення цього дня покликане звернути увагу громадськості різних країн на численні проблеми сім'ї.

З історії розвитку сім'ї

У житті кожної людини родина займає особливе місце. У сім'ї росте дитина і з перших років свого життя вона засвоює норми співжиття, норми людських відносин, вбираючи з сім'ї і добро, і зло, все, чим характерна його сім'я. Ставши дорослими, діти повторюють у своїй родині все те, що було в родині їх батьків.

Сім'я розглядається як найменший соціальний інститут, як соціальний осередок суспільства. Від стану сім'ї залежить стан держави. У сім'ї батьки і діти пов'язані духовною спільністю. Від рівня духовної культури в сім'ї залежить і рівень духовної культури суспільства. Економічний стан сім'ї залежить від економічного стану держави.

Родина, в якій людина народжується, виховується й живе, є джерелом духовного зростання і матеріального добробуту. Саме в ній закладаються основи виховання та формування майбутньої особистості. Через неї нащадкам передаються духовні цінності, життєвий досвід, трудові навички та національні традиції. Родина виступає і консолідуючим чинником протидії соціальної нестабільності та напруженості у суспільстві.

Слово «сім'я» має індоєвропейське походження (лит. Šeima), в основі своєї утримуючи значення територіальної спільноти (лит. Zeme: Земля). В давньослов'янській мові слово сѣмя мало значення як сім'я взагалі (всі члени родини, які мешкають спільно), так і прислуга, домочадці.

За Арістотелем, сім'я – перша форма спілкування людей. На ранньому етапі формування сім'ї групи чоловіків і жінок жили поруч і склалися в «комунальному шлюбі» – кожен чоловік вважав себе чоловіком всіх жінок. Поступово формувалася групова сім'я, в якій жінка займала особливе становище. Через такі відносини у сім'ї пройшли всі народи в напрямку до індивідуального шлюбу. Діти перебували в жіночій групі і тільки подорослішавши переходили в групу до чоловіків. Спочатку домінувала ендогамія – вільні зв'язки всередині роду, потім, в результаті виникнення соціальних «табу», екзогамія (від грец. «екзо» – поза і «гамос» – шлюб) – заборона шлюбів всередині роду і необхідність вступати в нього з членами інших спільнот.

Витоки української сім'ї простежуються на нашій території ще з доби раннього палеоліту (приблизно 200 тис. років до Різдва Христового), а на думку М. Грушевського, чіткі форми сімейного союзу в Україні виразно виступають в індоєвропейську епоху (V-IV ст. до н. е.). Хліборобське життя стародавніх українців впливало на родинний устрій. Осідлість, стабільний прибуток від праці на

землі, чим переважно займалася жінка, робили матір головною особою родини і надовго закріпили тут елементи матріархату.

З давніх-давен українка вирізнялася почуттям власної гідності та завжди була берегинею сімейної моралі. Українська жінка не терпіла невірності свого чоловіка. Рівноправність стосунків виявила себе також у правах жінки на майно, зокрема, на так звану материзну, що не характерно для деяких інших народів, де повним власником є лише чоловік. Не поодинокими були випадки, коли жінка ставала навіть номінальним головою. Вважають, зрештою, що емансипованість української жінки пов'язана не лише із залишками матріархату в українському характері, а й часто з вимушеною відсутністю чоловіка вдома (визвольні війни, козакування, чумацтво тощо). Жінка нерідко повинна була брати на себе відповідальність голови сім'ї й виконувала чоловічу роботу.

Справа одруження – творення сім'ї – у наших предків мала не лише особистий, а й громадський характер: на підбір пар впливали, зокрема, парубоцькі та дівочі кола (громади), громадська думка, звичаєві норми тощо. Чоловіка, згідно з цими нормами, вважали самостійним лише після одруження. Тривале парубкування не схвалювалося, а до тих, хто взагалі не одружувався, ставилися зневажливо.

Репутація сім'ї цінувалася часом вище, ніж її майновий стан. Шлюб практично повсюдно освячувався церквою, кульмінацією чого була взаємна клятва вірності молодих. Винятковими були шлюби, коли чоловік і жінка “жили на віру”, тобто не приносячи такої клятви в церкві. За всіх цих випадків родинна мораль підносилася до рангу громадської.

Основні функції сім'ї

Незалежно від того як звучить сім'я різними мовами світу (англійською – **family**, французькою – **une famille**, німецькою – **familie**, польською – **rodzina**, іспанською – **la familia**, італійською – **famiglia**, чеською – **rodina**), функції у всіх однакові.

Основною функцією сім'ї є репродуктивне, біологічне відтворення населення. Окрім цієї, існує цілий ряд соціальних функцій сім'ї. Це:

- виховна – соціалізація молодого покоління;
- господарсько-побутова – підтримка фізичного стану сім'ї, догляд за дітьми та людьми похилого віку;
- економічна – отримання матеріальних засобів одних членів сім'ї для інших, матеріальна підтримка неповнолітніх та людей похилого віку;
- соціальний контроль – відповідальність сім'ї за поведінку її членів у суспільстві, в різних сферах діяльності: це обов'язок між подружжям, батьками та дітьми, старшого покоління за молодше;
- духовна – моральне збагачення кожного члена сім'ї;
- соціально-статусна – надання членам сім'ї певного соціального становища в суспільстві;
- дозвільна – організація раціонального дозвілля, взаємне збагачення та розвиток інтересів кожного члена сім'ї;
- емоційна – здійснення психологічного захисту кожного члена сім'ї, організація емоційної стабільності особистості, психологічна терапія.

Сім'я – це «будинок», який об'єднує людей, де закладаються основи людських відносин, перша соціалізація особистості. Сім'я вводить дитину в суспільство, саме в сім'ї дитина отримує соціальне виховання, стає особистістю. У дитинстві її годують, за нею доглядають, займаються з нею, відкривають світ. Молодшому

школяреві допомагають у навчанні, підліткові і юнакові – обрати життєвий шлях.

У сім'ї закладаються гуманні риси характеру, доброта і сердечність дитини, вона вчиться відповідати за свої вчинки. У сім'ї дитина привчається до праці, обирає професію, юнак готується до самостійного сімейного життя, привчається продовжувати традиції своєї родини.

Раніше питання про право дитини на власну думку не обговорювалось, ставлення до дітей у сім'ї мало авторитарний характер. Сьогодні батьки намагаються розібратися в причинах конфліктів, звертаються по допомогу фахівців, до відповідної літератури.

Виховання дітей у різних країнах

В американській родині вихованням дітей займається і батько, і мати. Чоловіки планують свій робочий день так, щоб максимум вільного часу приділити родині. Часто можна зустріти випадки, коли татусі ідуть у відпустку по догляду за дитиною. Батьки обов'язково відвідують усі ранки у садочку та шкільні свята.

В американській родині дитина – повноправний член сім'ї, вона має право голосу на сімейних нарадах. Її привчають до самостійності, надають повну свободу дій. Бабусь у процес виховання дітей не залучають, все що можуть дозволити (більшість бабусь і дідусів працює) – це провести з дітьми вихідні.

У США батьки від самого народження привчають дитину до самообслуговування і роботи вдома. Вони це здійснюють так, що, виконуючи свої обов'язки, дитина переживає радість від того, що вона зробила самостійно. Дії батьків спрямовані на те, щоб навчати дитину отримувати насолоду від праці. Американці особливу увагу приділяють естетичному вихованню своїх дітей. Захоплення малюванням, ліпленням, фотографією, вишиванням, участю в

різних гуртках – усе це підвищує загальний рівень розвитку дитини, спонукає до розвитку спостережливості, пам'яті, розумових здібностей. Заняття з музики, співів, танців спонукають до розвитку музичного слуху, почуття ритму.

Американці вважають, що не так важливе досягнення успіху в різних сферах діяльності, як те, щоб людина відчула у собі творчі сили і можливості до самореалізації.

В італійській сім'ї народження дитини сприймають як дар небес. Діти ростуть в атмосфері вседозволеності й безсистемності, при цьому в умовах тотального контролю. Внаслідок чого виростають примхливими, нестриманими, експансивними. Опитування туристичних агентств показало, що італійські діти – невиховані туристи: шумлять, не слухаються дорослих, неакуратно їдять у ресторанах, роблять все, що їм заманеться.

Важливе місце у французькому вихованні посідає ввічливість, уміння їсти за столом, поважати інших. Соціальні навички дитини завжди вважаються чимось важливим та позитивним – адже французи дуже цінують "мистецтво жити разом".

Головні риси китайської традиційної родини – авторитет старших, згуртованість, зниження ролі жінки. Честолюбство, працьовитість і дисциплінованість китайців відображаються і в питаннях виховання дітей. Діти з раннього віку ходять до дитячих садочків, іноді навіть з трьох місяців. Китайці не шкодують ні сил, ні грошей для різнобічного розвитку дитини. Намагаються розвивати талант дитини.

Японський батько ніколи не підвищить голосу на свою дитину, і тим більше не вдарить. Малюк може бути впевненим в тому, що його завжди уважно вислухають, прийдуть на допомогу. Тут дотримуються народної мудрості: до 5 років дитина – бог, з 5 років до 12 – раб, а після 12 років – товариш.

Родина в сучасному світі

Проблеми сучасної сім'ї належать до числа найбільш важливих і актуальних. Все частіше чуємо висловлювання «демографічна катастрофа», «сім'я скоро відімре», заклики «врятуйте сім'ю». Щоправда, є й інші судження: мовляв нічого небезпечного в сфері сімейних відносин не відбувається. Просто здійснюється поступовий перехід від застарілої моделі сім'ї до нової, що відповідає вимогам сучасного способу життя. Це, нібито, нормальний розвиток подій, і підстав для занепокоєння з цього приводу немає. І все ж підстав для тривоги більше ніж достатньо. Сім'я дійсно перебуває в кризовому становищі. І причиною цього є: соціальні зміни, зростання мобільності населення, урбанізація, секуляризація¹ та інші чинники, що призводять до розхитування «сімейних цінностей». Ці та ряд інших чинників зумовили також падіння сім'ї як соціального інституту суспільства, зміну її місця в ціннісних орієнтаціях.

За останні півтора-два десятиліття відбулося серйозне скорочення кількості укладених шлюбів. Багато чоловіків вступають у шлюб у більш пізньому віці. Послаблюється роль батьків у вихованні. Це відбувається через трудову зайнятість, перевантаження побутовими проблемами, втратою моральних орієнтирів, переоцінку цінностей, а нерідко – через невміння і небажання займатися з дітьми.

¹ (фр. *sécularisation*, від лат. *saecularis*) — це вид змін у взаємовідносинах релігії з суспільством у напрямку звільнення від релігійного впливу.

За останнє десятиліття ще більше загострилися проблеми соціального сирітства, збільшилася кількість дітей, кинутих батьками або відібраних у них за законом. Зростає кількість дітей, що тікають з сімей внаслідок жорстокого поводження з ними або відсутності взаєморозуміння. Все більше з'являється малолітніх волоцюг, жебраків, зростає підліткова і дитяча злочинність.

За даними як вітчизняних, так і закордонних досліджень, велику частину (70-80%) домашньої роботи, як і раніше, виконують жінки. Підтвердженням такої нерівності може бути той факт, що жінка щодня витрачає на домашню (неоплачувану) працю від 2 до 6 годин, а чоловік – до сорока хвилин. Брак часу в жінки, яка прагне успішно впоратися з професійними обов'язками і з домашніми справами, часто призводить до стресу, оскільки таке поєднання є доволі важким. Майже третина дітей в Україні виховується самотніми матерями. Руйнуються самі поняття “родина”, “сім'я”. Розпад сімей пов'язаний із зростанням чоловічої аморальності. Майже половина чоловіків на другий день після розлучення перестають піклуватися про своїх дітей. Поширеним є уявлення про те, що родина є останнім притулком для людини, порятунком від стресів, спричинених навколишнім соціальним світом, що саме в родині людина дістає підтримку в житті. Та, як показують соціологічні дослідження, найбільша кількість конфліктів припадає саме на сім'ю. Можна сказати, що родина в наш час стає місцем, де розряджається невдоволення, вихлюпуються скарги і докори.

Експерти та соціологи запевняють, що нині модель української сім'ї наближається до європейської та американської. Особливо це стосується шлюбного віку, який зростає. Молоді люди не поспішають одружуватись. Середній вік одруження чоловіків становить 30 років, жінок — 27. Стало «модно» не реєструвати шлюби, як кажуть у народі, жити на віру.

Ще на початку 60-х років і протягом подальших двадцяти років українська родина в середньому складалася з чотирьох чоловік – батько, мати, двоє дітей. У 90-х цей показник почав невблаганно падати. Сучасні українські сім'ї дуже різні. Вже тільки перелік їхніх назв – «благополучна», «проблемна», «молода», «неповна», «багатодітна», «заможна», або «малозабезпечена», – яскраве тому підтвердження. Сьогодні неповна сім'я стала такою самою повсякденною реальністю, як і «цивільний шлюб». І кількість таких сімей не тільки не зменшується, а зростає рік у рік. Більшість неповних сімей становлять матері з дітьми (94%). Батьки-одинаки – явище рідкісне, частіше трапляються діти-сироти, яких виховують бабусі та дідусі. У надзвичайно складному становищі опинилися багатодітні й неповні сім'ї, а також сім'ї з дітьми або батьками-інвалідами.

Втративши національні сімейні традиції, сучасне українське подружжя намагається копіювати американський спосіб життя – з його прагматичними зв'язками, повною матеріальною незалежністю її членів тощо. Споконвіку в основі української сім'ї були взаємоповага, підтримка, взаєморозуміння. Шлюби укладалися один раз і на все життя. За даними Державної служби статистики, в 2012 році в Україні було зареєстровано 278 тисяч шлюбів і більше 168 тисяч розлучень. Виходить, що розпадається 6 з 10 шлюбів. 50-60 % всіх розлучень припадає на молоді сім'ї, з яких більша частина розлучається в перші три місяці-півтора року спільного життя. І дуже рідко в основі цих розлучень – невирішені проблеми. Найчастіше це просто небажання зрозуміти та прийняти думку іншого, поступитися, неготовність взяти на себе відповідальність за майбутнє та будувати рівноправні відносини з обранцем, надто висока вимогливість (але чомусь не до себе, а до партнера по шлюбу), звичайні побутові суперечки. Саме

через це розбивається сьогодні більшість шлюбів. І, звичайно, не лише в Україні, а в усьому світі.

Ще одна відносно нова для України модель стосунків – родини «нових українців». Більшість сімей таких «нових українців» було створено задля взаємної вигоди: він їй – певний рівень життя, вона йому – свою вроду. У такій родині цілком інша модель стосунків – психологічних, культурних, інше виховання дітей. Глибоких почуттів немає за визначенням. Стосунки будуються за відпрацьованою моделлю – дитина, гувернантка, хороша приватна школа – бо так заведено, так модно.

Багато сучасних дівчат не уявляють себе в ролі дружини, хорошої матері. Вони бачать себе моделлю, жінкою, створеною для розкошів. Мріють про успішну кар'єру. Споконвічні природні функції жінки стираються.

Найбільша у світі сім'я



В індійському штаті Мізорам живе найбільша сім'я в світі, вона налічує одного чоловіка, 39 дружин, 94 дитини і 33 онука, разом 167 осіб. На чолі стоїть чоловік – Ціон Хан, який є не тільки головою сім'ї, але ще і головою секти,

основна думка якої – «у чоловіка може бути стільки дружин, скільки він захоче».

Для управління такою великою кількістю родичів Ціон продумав і веде практично військовий режим в сім'ї – хтось відповідає за прибирання, хтось за готування їжі, хтось за дітей. І саме завдяки цьому, справи у сім'ї йдуть добре.

Велике сімейство витрачає чималі гроші на продукти. Для того, щоб приготувати вечерю на всю сім'ю потрібно 220 кілограмів рису і 132 кілограми картоплі. А також 30 курей.

Прислів'я та приказки про сім'ю та родинне життя

- Сімейний горщик завжди кипить.
- Сім'я сильна, коли над нею дах один.
- На світі все знайдеш, крім батька і матері.
- Не той батько-мати, хто народив, а той, хто вигодував та добра навчив.
- Птахи в гнізді – до осені, діти в сім'ї – до віку.
- Дитина – що віск: що хочеш, те й ліпи.
- Батьки працелюбні, і діти не ледачі.
- Син мій, а розум у нього свій.
- Умів дитя народити, умій і навчити.
- Вчи дитя, поки поперек лавки лежить, а як уздовж лавки ляже, тоді пізно вчити.
- Сім'я міцна – горе плаче!
- Любов матері і на відстані гріє.
- До свого роду – хоч через воду.
- Нема вірнішого приятеля, як добра жінка.

Афоризми та цитати про сім'ю

- Батьки – настільки прості пристрої, що ними можуть керувати навіть діти.
- Велика людина – це та, яка не втратила свого дитячого серця.

- Кожна дитина – художник. Проблема в тому, як залишитись художником, вийшовши з дитячого віку.
- Для виховання дитини потрібно більш проникливе мислення, більш глибока мудрість, ніж для управління державою.
- Діти – не розкіш, а засіб пересування в старості.
- Набагато легше стати батьком, ніж залишитися ним.

Крилаті вислови відомих людей

- У сімейному житті, зберігаючи свою гідність, треба вміти поступатися один одному.

В. Сухомлинський

- Всі щасливі родини схожі один на одного, кожна нещаслива сім'я нещасна по-своєму.

Л. Толстой

- Любов до батьківщини починається з родини.

Ф. Бекон

- Дітям більше потрібний приклад для наслідування, ніж критика.

Ж. Жубер

- У шлюбі немає щирості. Це поле для дипломатії.

Дейл Карнегі

Статті з періодичних видань

Барабаш, О. Добре для мене – добре для тебе? [Текст] : Поради психолога щодо сімейних відносин / Ольга Барабаш // Кана. – 2014. – № 4. – С. 32-33.

Дрессер, О. Взаєморозуміння в сім'ї [Текст] / О. Дрессер // Безпека життєдіяльності. – 2014. – № 3. – С. 26-27.

Дудар, О. Задушить “жабу” в душі і матимете щасливу сім'ю [Текст] : [Правила сімейної системної психотерапії] / О. Дудар // Ваше здоров'я. – 2004. – 12 лютого. – С.2.

Кочерга, О. Родина – взаємодія батьків і дітей [Текст] / О. В. Кочерга // Розкажіть онуку. – 2009. – № 9 -10. – С. 61–64.

Михайлюк, В. “Швидка допомога” батькам [Текст] : (лекції) / В. Михайлюк // Позакласний час. – 2009. – №19-20. – С. 133-140.

Мищенко, Т. Мир французской семьи [Текст] / Т. Мищенко // Мир семьи. – 2003. – № 6. – С. 68-69.

Приходько, О. Проблеми сім'ї – у центрі уваги ради Європи [Текст] / О. Приходько // Дзеркало тижня. – 2008. – 24 травня. – С. 23.

Книжкові видання

Бех, І. Виховання особистості. У 2 кн. [Текст] : Навчально-методичний посібник. Кн.1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.

Браун-Галковська, М. Домашня психологія [Текст] : Подружжя. Діти. Родина / М. Браун-Галковська; пер. з польської

З. Городенчук. – Львів : Свічадо, 2008. – 224 с.

Діалоги про виховання [Текст] : Книга для батьків / упоряд. О. Г. Сverdлова; пер. з рос. М. П. Настека. – Київ : Радянська школа, 1986. – 305 с. : іл.

Леман, Кевін. Як виховати дитину і не збожеволіти [Текст] / Кевін Леман; перекл. Т. Різун; худож. обкл. Х. Рейнарович. – Л. : Свічадо, 2012. – 272 с. – (Порадник для батьків).

Пронін, Є. Вирушаючи у доросле життя [Текст] / Є. Пронін. – Львів : Свічадо, 2010. – 88 с. – (Бібліотека “100 талантів”).

Секулич, В. Будьте гарними батьками для своєї дитини і для себе [Текст] / В. Секулич. – Х. : Основа, 2009. – 95 с. : іл. – (Хороші батьки).

Стід, К. 10 помилок добрих батьків: як їх уникнути [Текст] / Кевін Стід; пер.Т. Різун. – Львів : Свічадо, 2009. – 168 с. – (Порадник для батьків).

Фулер, Чері. Як виховати активних і творчих дітей [Текст] / Чері Фулер; з англ. пер. Н. Гірська. – Львів : Свічадо, 2007. – 154 с. – (Порадник для батьків).

Чепмен, Гері. П'ять ознак доброї сім'ї [Текст] / Гері Чепмен; пер. з англ. М. Гнатишин; . – Львів : Свічадо, 2010. – 272 с.

Щербань, П. Національне виховання в сім'ї [Текст] : Для батьків, учителів, вихователів / П. Щербань. – К. : Культурологічне ПП “Боривітер”, 2000. – 258 с.

Яничич-Холцер, Є. 101 спосіб показати дитині, що ви її любите [Текст] / Є. Яничич-Холцер; іл. Д. Павлича. – Х. : Основа, 2009. – 63 с. : іл. – (Хороші батьки).

Вебліографія

Виховання дітей у різних країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maryse.ru/page/vihovannja-ditej-u-riznih-krayinah> – Мова: українська.

Історія виникнення сім'ї і шлюбу та їхні особливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11119/> – Мова: українська.

Криза української сім'ї: 61% подружніх пар розлучаються [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/kryza_ukrainskoj_simi_61_podruzhnih_par_rozlucahayutsya_21641.html – Мова: українська.

Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/17280924/sotsiologiya/osnovni_tendentsiyi_rozvitku_suchasnoyi_simyi – Мова: українська.

Роль батька в сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://family-institute.org.ua/novini/articles/rol-batka-v-simji-153.html> – Мова: українська.

Роль сім'ї в житті людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wjournal.com.ua/rol-sim-39-i-v-zhitti-ljudini.html> – Мова: українська.

Особливості й перспективи розвитку сучасної сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://ubgd.lviv.ua/.../Сучасна%20сім%20я.pdf?...> – Мова: українська.

Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.unfpa.org.ua/files/articles/1/75/Family-ukr-WEB_copy.pdf – Мова: українська.

Соціально-психологічна модель сімейних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.igisp-klass.aha.ru/ua/content/sots-alno-psikholog-chna-model-s-meinikh-v-dnosin> – Мова: українська.

Сучасна українська сім'я: гендерні проблеми та шляхи їх подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://wu.cn.ua/articles/005.pdf> – Мова: українська.

Сучасна українська сім'я: причини змін її моделі [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://papers.univ.kiev.ua/filosofija_politologija/articles/The_modern_Ukrainian_Family_main_reasons_of_changed_17071.pdf – Мова: українська.

Тенденції розвитку сучасної сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://pidruchniki.ws/17910211/sotsiologiya/suchasna_simya_tendentsiyi_rozvitku_suchasnoyi_simyi – Мова: українська.

Трансформація сучасної родини [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://shansnazustrich.net/vidpovidalne-batktivstvo/rodina-jak-vona-je/transformacija-suchasnoji-rodini/> – Мова: українська.

Християнська сім'я – відповідь на сучасну кризу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/articles/2203.html> – Мова: українська.

Тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=8&n=53&c=1142> – Мова: українська.

Україна-2013: підсумки року. Країна на третьому місці в Європі за кількістю розлучень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ua/tema/109318/> – Мова: українська.

Філіпішина, А. “Дитина щасливою буде лише в родині” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/aksana-filipishina-ditina-shaslivoju-bude-lishe-v/> – Мова: українська.

Інформаційний калейдоскоп
«Модель сучасної родини»

Укладач: Романюк Л. П., бібліограф ЦБС для дітей м. Львова

Редактори:

Мордовенко Е. О., провідний методист ВІМПТ ЦБС для дітей
м. Львова

Бібіка Н. І., заступник директора ЦБС для дітей м. Львова

Відповідальний за випуск: Галушко В. Ф., директор ЦБС для
дітей м. Львова